

Klasa 8C grupa chłopców

Termin realizacji – 04.06.2020

Temat lekcji: *Osobiste prawa autora.*

1. Na dzisiejszych zajęciach przedstawione zostanie zagadnienie autorskich praw osobistych.

Książki, piosenki, filmy, zdjęcia — każdą z tych rzeczy ktoś stworzył. Taką osobę nazywamy twórcą. Robisz zdjęcia, montujesz filmiki, robisz muzykę? W takim razie również jesteś twórcą.

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych wyróżnia dwie typy praw autorskich:

- prawa osobiste
- prawa majątkowe

Prawa osobiste przysługują każdemu twórcy. Zgodnie z przepisami autor ma prawo do rozpoznania autorstwa i integralności jego dzieła. Kiedy nie podpisujesz utworu imieniem i nazwiskiem lub pseudonimem autora, lub też zmieniasz coś w formie i treści utworu, naruszasz te prawa. Te prawa są wieczne i niezbywalne — to dlatego wiesz, że *Odprawę posłów greckich* napisał Jan Kochanowski.

Jeśli korzystasz z czyjogoś utworu, pamiętaj o jego dokładnym oznaczeniu.

Należy podać:

- imię i nazwisko lub pseudonim autora
- źródło: link lub tzw. adres bibliograficzny — tytuł, rok ukazania się, informacje o wydawcy

Robi się to nie tylko dla poszanowania praw autorskich, lecz także po to, by każdy mógł łatwo znaleźć utwór.

Prawa majątkowe są zbywalne i ograniczone w czasie. W Polsce wygasają po 70 latach od śmierci autora (a tym samym przechodzą do domeny publicznej). Prawa majątkowe mówią, że autor ma wyłączne prawo do rozporządzania swoim dziełem — a więc to on wydaje zgodę na publikację i użycie.

Prawa osobiste to bardzo ważna kategoria praw autorskich. Określają one podstawowe zasady wykorzystywania utworów, a przy tym są to prawa nieograniczone w czasie i niezbywalne. Spróbujmy opisać niektóre z nich.

Każdy twórca ma prawo do *autorstwa*, czyli do uznania przez każdego jego relacji z utworem wynikającej z faktu jego stworzenia. Z prawem tym powiązane jest kolejne autorskie prawo osobiste — *prawo oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo*. Bolesław Prus napisał *Lalkę* ponad 100 lat temu, ale nadal każdy ma obowiązek podpisania tego utworu jego imieniem i nazwiskiem (a właściwie to przyjętym przez niego już na początku pracy dziennikarskiej pseudonimem). Szczególnym przypadkiem naruszenia prawa do autorstwa jest plagiat — przestępstwo polegające na przypisaniu sobie autorstwa utworu stworzonego przez kogoś innego, albo wprowadzeniu w błąd co do autorstwa.

Autor ma prawo do autorstwa swojego utworu, a nie jakiegoś innego. Jeśli tworzymy utwór zależny, to musimy zawsze prawidłowo oznaczyć, co pochodzi z utworu oryginalnego, a co jest naszym wkładem. Prawo do autorstwa przysługuje tylko temu, kto faktycznie wniósł do utworu wkład twórczy.

Twórca posiada też wyłączone prawo do podjęcia *decyzji o pierwszym udostępnieniu swojego dzieła publiczności*. Tylko autor czy autorka decyduje, czy przechowywane w szufladzie wiersze zostaną pokazane komuś jeszcze, czy rękopis powieści powędruje do wydawnictwa, a nagranie z komórki trafi do internetu. Nie wolno nam rozpowszechniać utworu wbrew woli jego twórcy.

Autor ma też prawo do *integralności* swoich utworów, nawet jeśli prawa majątkowe do nich zostały przekazane komuś innemu lub wygasły. Po jego śmierci o tę ochroną dbać mogą jego krewni, stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania. Autorskie prawa osobiste nie wygasają nigdy.

Do autorskich praw osobistych zalicza się też *prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu*. W największym skrócie, sprowadza się ono do tego, że autor powinien mieć możliwość weryfikacji, czy utwór jest udostępniany w zaakceptowanej przez niego postaci. Z tego prawa wynika m. in. konieczność przesyłania autorowi przez wydawcę korekty do akceptacji.

Ochrona praw osobistych nie ma na celu zabezpieczenia majątkowego interesu twórcy, choć korzystanie z nich lub ich naruszenie może wiązać się z takimi konsekwencjami (np. wypłata zadośćuczynienia za krzywdę, zapłata wyższego wynagrodzenia z tytułu sporządzenia projektu budynku przez uznanego, a nie początkującego architekta itd.). Celem tej ochrony jest poszanowanie godności osobistej twórcy wyrażającej się w jego intelektualnym związku z dziełem. Chociaż brzmi to

dość patetycznie, taka ochrona może mieć zdecydowanie praktyczny wymiar — widać to szczególnie w przypadku plagiatów, tak częstych dziś w szkołach i na uczelniach. Plagiat stanowi wykroczenie przeciwko autorskim prawom osobistym, ale konsekwencje mogą wykraczać poza roszczenia opisane w tej ustawie. Na przykład, plagiat naukowy ścigany jest z mocy ustawy o szkolnictwie wyższym, a plagiator naraża się nawet na utratę tytułu naukowego.

W ramach podsumowania możemy wskazać, że autorskie prawa osobiste:

- są bezpośrednio związane z osobą autora,
- dotyczą osobistej relacji twórcy z utworem,
- są nieograniczone w czasie,
- nie można z nich zrezygnować ani nikomu przekazać, zawsze przysługują twórcy.

Zadanie

Kiedy zrobisz zdjęcie, czy narysujesz rysunek stajesz się jego..... . Masz prawo do..... Oznacza to, że inni, udostępniając twoje zdjęcie, mają obowiązek podać twoje imię i nazwisko lub pseudonim, jeśli nim podpisałeś/aś swoje zdjęcie. Możesz wziąć czyjeś zdjęcie i np. dorysować do niego chmurki z dialogami, ponieważ przysługuje ci prawo do uczestnictwa w..... i..... . Tak zmienione zdjęcie nie może być dalej podpisywane nazwiskiem fotografa, wtedy byłaby naruszona..... Możesz się sam podpisać pod takim utworem, ale musisz wyraźnie zaznaczyć, kto jest autorem samego zdjęcia. Jeśli zrobisz zdjęcie, a komuś się ono spodoba, możesz dostać za nie pieniądze.przysługuje każdemu twórcy. Każde zdjęcie może stać się bardzo znane. Obiec świat. Autor będzie dostawał wynagrodzenie od każdej publikacji zdjęcia. A każda osoba, chcąc opublikować zdjęcie, będzie musiała pytać o zgodę autora. Takie prawo nie obowiązuje wiecznie. Po 70. latach po śmierci autora każdy będzie mógł swobodnie publikować zdjęcie, bo prawo autorskie ma..... . To samo odnosi się do książek, muzyki i wszystkich innych utworów.